

Sekretariát Rady vlády
pro koordinaci
protidrogové politiky

Národní strategie v oblasti závislostí a aktivity v oblasti prevence

Mgr. Jarmila Vedralová
národní protidrogová koordinátorka

➤ Vývoj protidrogové politiky ČR

- **1993 – 1996 – První protidrogová koncepce**
- **1998 – 2000 – Druhá protidrogová koncepce**
- **2001 – 2004 – Národní strategie**
- **2005 – 2009 – Národní strategie a 2 akční plány**
- **2010 – 2018 – Národní strategie a 3 akční plány**

➤ Hlavní cíl strategie

- Předcházení a snižování zdravotních, sociálních, ekonomických i nehmotných škod vyplývajících
 - z užívání návykových látek, hazardního hraní a dalšího závislostního chování a
 - z existence legálních i nelegálních trhů s návykovými látkami, hazardním hraním a dalšími produkty se závislostním potenciálem
- prostřednictvím trvale udržitelného souboru moderních, efektivních, vzájemně koordinovaných a na důkazech založených vzdělávacích, preventivních, léčebných, sociálních, legislativních, ekonomických, represivních a dalších opatření.

➤ Hlavní principy strategie

- Evropské hodnoty (lidská důstojnost, svoboda, demokracie, právní stát, lidská práva)
- Integrovaný přístup v oblasti závislostí
- Evidence-based přístup
- Vyvážený přístup
- Diferencovaný přístup podle rizikovosti
- Cílení dostupných zdrojů prioritně tam, kde hrozí největší škody
- Zvýšená ochrana dětí a mladistvých
- Koordinovaný postup
- Posílení role samospráv
- Participace odborníků a klientů
- Sdílená odpovědnost, racionální, vyvážený a vědecky ověřený přístup v mezinárodní kontrole drog

> Priority

- > **posílení prevence a zvýšení informovanosti,**
- > zajištění kvalitní a dostupné sítě adiktologických služeb,
- > efektivní regulaci trhů s návykovými látkami a závislostními produkty,
- > posílení řízení, koordinace a efektivní financování protidrogové politiky,
- > 3 nová specifická témata
 - > léčivé přípravky s obsahem psychoaktivních látek
 - > nadužívání internetu a nových technologií
 - > konopí a kanabinoidy

➤ Souhrn situace v oblasti závislostí

- **Míra užívání závislostního chování v dospělé populaci ČR je na poměrně vysoké úrovni:**
 - tabák (přes 2 mil. denních kuřáků)
 - alkohol (800 tis. užívajících alkohol škodlivě, 100 tis. denních uživatelů nadměrných dávek alkoholu)
 - nelegální drogy (50 tis. injekčních uživatelů opioidů a pervitinu, 100 tis. problémových uživatelů konopí)
 - psychoaktivní léky (900 tis. osob nadužívajících léky)
 - hazardní hraní (100 tis. patologických hráčů)
- **Intenzivní formy závislostního chování jsou zodpovědné za většinu zdravotních a společenských škod**
- **Závislostní chování je významnou determinantou zdravotního stavu a sociální situace**

➤ Struktura politiky v oblasti závislosti

Koordinace a spolupráce

Prevence

předcházení vzniku
a rozvoje závislostního
chování

Minimalizace rizik a škod

minimalizace nepříznivých zdravotních
a sociálních důsledků závislostního
chování pro jednotlivce a společnost u
aktivních uživatelů návykových látek a
osob se závislostním chováním

Léčba a resocializace

zlepšení zdraví, sociálního stavu
a celkové kvality života a podpora
úzdavy a sociální (re)integraci osob
trpících závislostním chováním

Regulace a snižování nabídky

regulace trhu návykových látek
a expozice hazardnímu hraní

Monitoring, informace, výzkum, evaluace

Mezinárodní závazky, dobrá praxe, zkušenosti, spolupráce

Financování

> Primární prevence jako součást protidrogové politiky

Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027 a její Akční plán 2019–2021

- > Priorita 1: Posílení prevence a zvýšení informovanosti
 - > Specifický cíl: Zvýšit informovanost veřejnosti v oblasti vzniku závislostního chování, negativních dopadů a rizik užívání návykových látek
 - > Specifický cíl: Zvýšit počet a dostupnost efektivních programů primární prevence
 - > Specifický cíl: Rozšířit realizaci screeningů, včasné diagnostiky a krátké intervence
 - > Specifický cíl: Posílit systémové zajištění primární prevence
- > Priorita 2: Kvalitní a dostupná síť adiktologických služeb
 - > Specifický cíl: Systémově meziresortně podchytit péči o děti s adiktologickým problémem

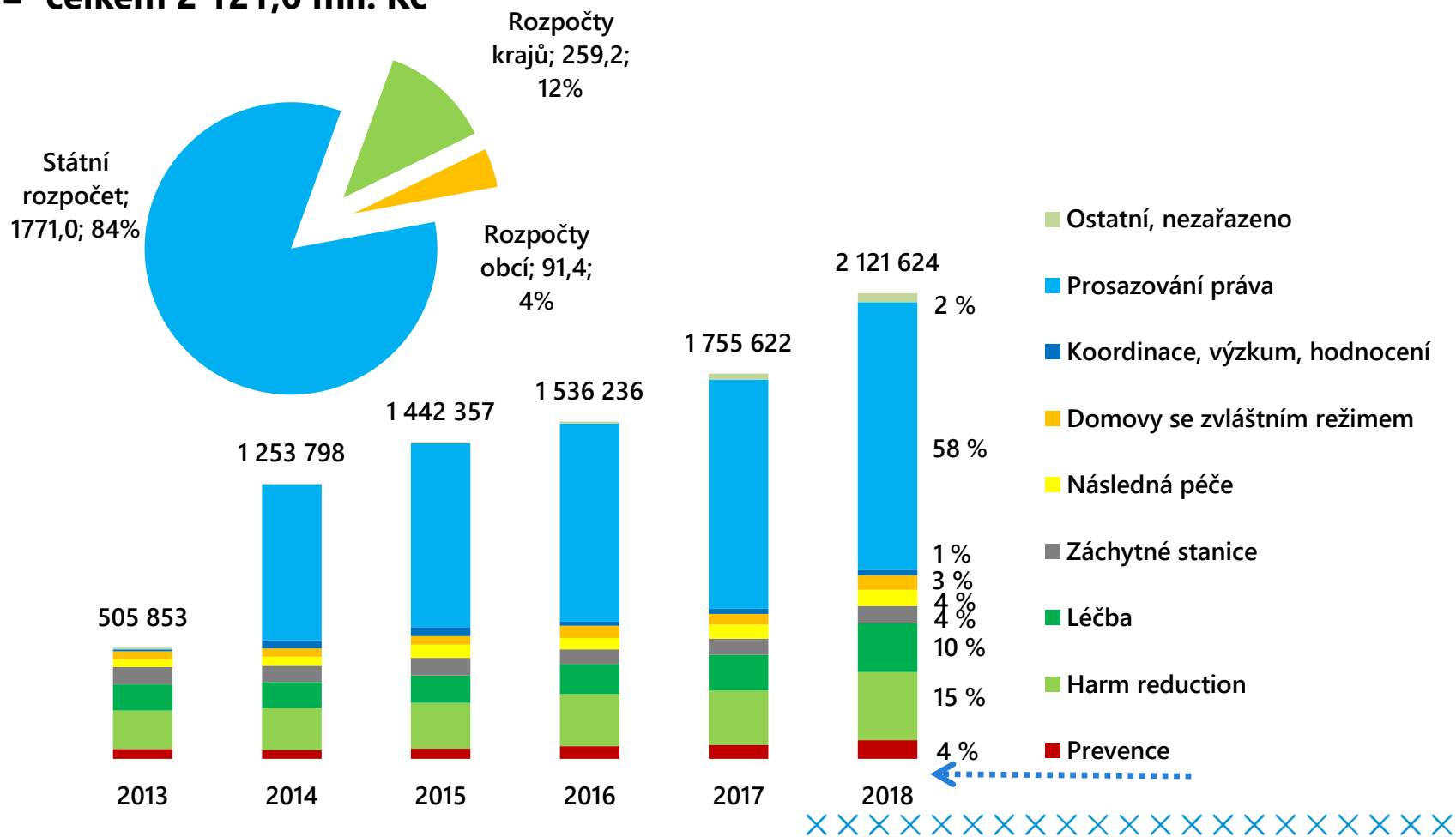
Centralizace finančních prostředků vyčleněných ze státního rozpočtu na realizaci protidrogové politiky:

od r. 2020 není možné financování organizací realizujících programy PPRCH souběžně z dotačního řízení MSMT a z dotačního řízení ÚV ČR

- > z dotačního řízení ÚV ČR financováno 18 organizací poskytující programy PP

Financování protidrogové politiky v r. 2018

Účelově určené výdaje z rozpočtů státní správy a samosprávy na protidrogovou politiku
= celkem 2 121,6 mil. Kč

Počet certifikovaných programů PPRCH se zaměřením na prevenci v adiktologii podle krajů k 31. 12. 2019

Kraj	Všeobecná prevence	Selektivní prevence	Indikovaná prevence	Celkem
Praha	14	6	1	21
Středočeský	16	7	0	13
Jihočeský	8	3	1	12
Plzeňský	9	3	1	13
Karlovarský	5	2	0	7
Ústecký	9	2	1	12
Liberecký	7	2	1	10
Královéhradecký	9	3	0	12
Pardubický	9	4	1	14
Vysočina	11	4	0	15
Jihomoravský	12	5	4	21
Olomoucký	10	2	1	13
Zlínský	12	2	1	15
Moravskoslezský	10	3	1	14
Celkem ČR*	52	20	8	80

Pozn.: * V některých krajích působí organizace, které mají sídlo v jiném kraji. Programy některých organizací působí v několika krajích najednou, údaje v řádku „celkem“ nejsou součtem počtu programů podle krajů.

Vybrané ukazatele podpořených programů primární prevence z dotačního řízení ÚV v I. 2017–2019

Ukazatel		2017	2018	2019
Počet programů		17	13	15
Všeobecná a selektivní prevence				
Počet hodin		27 488	10 788	16 147
Počet institucí		1 286	1 147	1 556
Počet tříd		3 198	4 271	5 603
Počet dětí		68 169	76 755	82 560
Počet pedagogů, rodičů apod.		4 475	3 019	7 154
Indikovaná prevence				
Počet hodin		804	546	466
Počet institucí		3	5	16
Počet osob		692	448	612
Počet dětí		384	337	421
Počet pedagogů, rodičů apod.		281	221	240
Počet úvazků v programech primární prevence		31,8	24,6	34,8

➤ Aktuální činnost v oblasti prevence

Identifikována slabá místa v systému PPRCH a systému péče o děti s adiktologickým problémem.

Závěry z jednání RVKPP v červnu 2020:

- MŠMT rozšíří metodický pokyn pro Českou školní inspekci, a to o kontrolu hlášení údajů do systému SEPA při hodnocení plnění a kvality školního programu primární prevence,
- RVKPP doporučuje MŠMT zajistit znovuoobnovení procesu certifikací odborné způsobilosti programů primární prevence rizikového chování v roce 2020,
- RVKPP doporučuje MŠMT zajistit navýšení specializačního příplatku školním metodikům prevence a zvážit snížení rozsahu přímé pedagogické činnosti školním metodikům prevence,
- RVKPP doporučuje MŠMT zvážit navýšení finančních prostředků na dotační program na realizaci aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování, jehož výše je dlouhodobě nedostačující.
- Ustanovena ad hoc PS pro problematiku péče o děti v ohrožení adiktologickým problémem (první setkání 25.8.2020)
 - Cílem činnosti PS je zejména zpracování podrobnější analýzy stávající situace systémového zajištění péče o děti s adiktologickým problémem a následně návrhu odpovídajících opatření k řešení identifikovaných problémů.

➤ Aktivity v oblasti prevence během nouzového stavu vlivem COVID-19

Témata:

- Provoz programů PP
- Činnost center prevence
- Využití zaměstnanců
- Komunikace se školami a pedagogickými pracovníky
- Výhledy pro školní rok 2020/2021
- Aktuální trendy v cílové skupině
- Aktuální informace OPK

➤ Aktivity v oblasti prevence během nouzového stavu vlivem COVID-19

- Dopis / doporučení krajům ve věci důležitosti podpory adiktologických služeb a programů primární prevence i během aktuální situace.
- Komunikace s MŠMT ohledně využití finančních prostředků pro programy PP pro práci v on-line prostředí.
- Informace o negativním působení aktuální situace na děti a dospívající ze zaslaných zkušeností odborníků v oblasti primární prevence byly předány příslušným členům vlády.
- Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky se na jednání v 06/2020 zabývala i tématy primární prevence a péčí o děti s adiktologickým problémem.
- Vytvořený souhrn praxe programů PP – shrnutí, co lze realizovat v současné situaci, včetně příkladů praxe; vytvoření sběrného a distribučního místa aktuální praxe.
- Doporučení ředitelům všech škol ve věci důležitosti preventivní práce, zejména po znovuotevření škol – po jednání s MŠMT byl k tomuto účelu uvolněn prostor v pravidelném bulletinu MŠMT pro školy.
- Následují další články v bulletinu MŠMT na podporu prevence ve školách.

Negativní působení aktuální situace na děti a dospívající: Zkušenosti odborníků v oblasti primární prevence

Mgr. Jarmila Vedralová, ředitelka Odboru protidrogové politiky, Úřadu vlády ČR

8. 5. 2020 - V období pandemie onemocnění koronavirem (Covid-19) vytvořil Odbor protidrogové politiky Úřadu vlády ČR platformu pro komunikaci s programy primární prevence rizikového chování financovanými z dotačního řízení Úřadu vlády ČR. Přerušeni školní docházky v době pandemie může na řadu dětí působit negativně.

Děti žijí v různých rodinných prostředích a mají různé podpůrné podmínky pro zvládnutí současné situace. Odborná společnost pro prevenci rizikového chování ve svém prohlášení upozorňuje na rozdíly mezi dětmi. Některé děti mohou být rády, že jsou doma a nemusí do školy, užívají si přítomnost rodičů, hry, zábavu i učení. Jiné jsou možná celé dny jen samy, s počítačem a kamarády on-line na síti, s televizí či telefonem. Některé děti se však musí hodně snažit, aby nebyly přítěží pro své rodiče a jsou rády, když mohou odejít do školy, za kamarády, zažít klid, jenže nyní tuto možnost nemají. V neposlední řadě je situace náročná pro děti, v jejichž rodinách je někdo infikovaný, případně nemoc již způsobila ztrátu někoho blízkého.

Dlouhodobé programy primární prevence mají nezastupitelnou roli ve snižování negativních dopadů aktuální situace na děti a mládež, a to zejména v této krizové situaci a po znovuoobnovení školní docházky.

Programy primární prevence sdílejí konkrétní zkušenosti s tím, jakým situacím jsou děti vystaveny, s jakými problémy v souvislosti s aktuální situací se na ně děti obracují a jaké negativní působení aktuální situace na děti zaznamenaly:

- témata týkající se samoty dětí v rodinách a jejich vyhladovělost po vstevnickém kontaktu (prostě se jim stýská po kamarádech, chybí referenční skupina, kde je možné sdílet, spoluprožívat, zapadnout apod., což je pro zdravý vývoj dětí velmi důležité);
- Žáci mají odošobněný či vůbec žádný kontakt s učiteli, zadané látky často nemohou porozumět bez patřičného výkladu a pro mnoho rodičů je velmi těžké či nemožné své děti látku naučit (více dětí v domácnosti, rodiče jsou zaměstnaní, u starších dětí již nemohou čerpat OČR, látka je bez výkladu pedagoga náročná);
- z výuky se ztrácí osobní rozměr a hrozí, že žákům budou chybět znalosti, na ročníků mají strach z dopadů, které přijdou, pokud nesplní domácí úkoly, a pro mnoho dětí je náročné trávit všechny čas společně s rodiči a sourozenci
- absence rozlišení mezi povinnostmi a volným časem, ale také nuda a poro následně vedou k vyhocenějším situacím v domácnostech, vzrůstají hádky
- děti se často cítí pod stresem, bez možnosti cokoliv ovlivnit (např. naplánováno)
- v důsledku výše uvedeného tak byl u některých dětí zaznamenán nárůst st tendenci se uzavírat do online světa, vyšší konzumaci návykových látek, při
- zaznamenány byly i případy sebepoškozování;
- kyberšikana a sexting;
- vystrašené, úzkostné až panické reakce vztahující se k onemocnění COVID-strachu z možného infikování);
- celkově doma špatná atmosféra, tzv. dusno mezi rodiči (způsobuje ztráta n rodinách), užívání alkoholu rodiči;
- některých žáků se také přímo dotýká finanční krize, zvláště pokud o práci př

V budoucnu se tato témata budou s přibývajícím stresem, frustrací a ekonomickými dopady dále prohlubovat. V souvislosti s tím se předpokládá následující vývoj situace:

- Žáci budou frustrováni ze zvýšených nároků pedagogů a tlaku, že „je potřeba vše dohnat“;
- domácí situace mnohých žáků bude náročnější z ekonomických důvodů;
- zvětší se rozdíl mezi žáky z rodin, kde se jim rodiče během karantény mohli věnovat, a dětmi, které tuto podporu doma nemají;
- výše uvedené vyústí ve zvýšení míry násilí a agrese ve školách;
- nárůst problémů dětí s nadužíváním nových technologií a internetu a užívání návykových látek z nedostatku jiných aktivit v současné situaci a jako vyhyčkávací strategie u dětí, které budou mít obtíže s adaptací na nový režim (opět pravidelně vstávat a plnit své úkoly);
- potenciálním rizikem je také zvýšení kriminality (drobné krádeže mezi spolužáky, aby si děti zajistily věci, na které byly zvyklé);
- narušení školních kolektivů, přátelství mezi dětmi, vztah třídního učitele a jeho třídy, ale také autority pedagogů.

Nejrizikovější školy se nacházejí ve vyloučených lokalitách. Jde o školy, které navštěvují děti rodičů, kteří v důsledky pandemie přijdou o práci, a střední odborná učiliště, na která dochází větší procento dětí z rodin s nižšími příjmy. Dále se předpokládá, že stávající situace bude mít negativní dopad na děti, které mají horší schopnost dodržovat režim, a děti, pro něž je škola již v současné době více náročná (tj. děti se specifickými potřebami, děti s postizenými omezujícími či znemožňujícími online či distanční výukou apod.). V neposlední řadě jsou ohroženy děti, které již trpí či jsou náchylné k problémům v oblasti duševního zdraví (především úzkosti a deprese), a děti již nyní užívající návykové látky.

Mgr. Jarmila Vedralová, ředitelka Odboru protidrogové politiky Úřadu vlády ČR

Kontakt na Odbor protidrogové politiky Úřadu vlády ČR: opk@vlada.cz, tel.: 224 003 870.

Příloha:

Souhrn aktuální praxe programů primární prevence v období karanténních opatření v souvislosti s COVID-19

Na základě informací od poskytovatelů primární prevence jsme vytvořili souhrn aktivit a příkladů současné praxe preventivních programů financovaných z dotačního řízení Úřadu vlády ČR – viz příloha. Tento souhrn je určen zejména ke sdílení mezi profesionály v oblasti primární prevence rizikového chování.

Příložené soubory

Sekretariát Rady vlády
pro koordinaci
protidrogové politiky

Děkuji za pozornost

Mgr. Jarmila Vedralová
národní protidrogová koordinátorka

vedralova.jarmila@vlada.cz

rvkpp.vlada.cz

www.vlada.cz